

Nr 199

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med begäran om riksdagens samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning; given Stockholms slott den 9 november 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden denna dag begära att riksdagen samtycker till att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § tredje stycket allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr 279) och 1 § tredje stycket allmänna ransoneringslagen samma dag (nr 280) förordnar, att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola tillämpas tills vidare under tiden till och med den 30 juni 1957.

Enligt Vårt nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

Gunnar Lange

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 9 november 1956.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LANGE, LINDHOLM.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *tillämpning av bestämmelser i allmänna förfogande- och ransoneringslagarna* samt anför därvid följande.

Den senaste utrikespolitiska utvecklingen, särskilt i Mellersta östern, medför en uppenbar fara för Sveriges försörjning med olika livsviktiga förnödenheter, främst flytande bränsle och drivmedel. Det kan därför bli nödvändigt att myndigheterna med kort varsel vidtar åtgärder för att trygga landets försörjning med sådana förnödenheter.

Lagregler, som ger befogenheter att vidta i dessa hänseenden erforderliga åtgärder, finns i allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr 279) och allmänna ransoneringslagen samma dag (nr 280). Båda dessa lagar är av beredskapsnatur. De kan sålunda tillämpas blott då vissa betingelser föreligger. Dessa betingelser är lika för båda lagarna och upptas i vardera lagen i dess inledande paragraf. Lagarna innehåller även regler om de ändamål, för vilka tillämpning av dem kan komma i fråga. De grundläggande bestämmelserna om förfogande- och ransoneringsåtgärder finns i 2—9 §§ allmänna förfogandelagen och i 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen. Dessa bestämmelser berättigar Kungl. Maj:t att meddela vissa föreskrifter och att till underordnad myndighet delegera rätt att meddela föreskrifter. Efterföljande paragrafer innehåller mera allmänna regler om tillämpningen av föreskrifterna samt om ersättning, uppgiftsskyldighet, straff m. m. De träder i tillämpning så snart de grundläggande bestämmelserna i respektive lag tillämpas.

Betingelse för tillämpning av 2—9 §§ allmänna förfogandelagen och 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen är — bortsett från de nu icke aktuella fallen att Sverige kommer i krig, befinner sig i krigsfara eller har varit i krig — att det till följd av krig mellan främmande makter eller annan utom riket inträffad utomordentlig händelse uppkommit knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på förnödenhet, som erfordras för krigsbruk eller för ekonomisk försvarsberedskap eller som eljest är av vikt för

befolkningen eller produktionen (1 § tredje stycket i vardera lagen). En ytterligare förutsättning för att Kungl. Maj:t under dessa omständigheter skall äga förordna, att ifrågakvarande bestämmelser — utom 2 § andra stycket allmänna förfogandelagen, vilken bestämmelse kan gälla blott om landet är i krig eller krigsfara — skall tillämpas, är att riksdagen samtyckt därtill. Förordnande får meddelas för viss tid, högst ett år.

De båda lagarna är avsedda att användas i princip blott för försörjningspolitiska ändamål. Detta kommer i allmänna förfogandelagen till uttryck i 2 § första stycket. Däri stadgas, att föreskrift enligt 3—9 §§ får meddelas allenast för att tillgodose behov av förnödenhet, som erfordras för krigsbruk eller för ekonomisk försvarsberedskap eller som eljest är av vikt för befolkningen eller produktionen. Motsvarande regel i allmänna ransoneringslagen återfinnes i 2 §, till vilken paragraf hänvisas i 3—5 §§. Föreskrift får meddelas endast för att möjliggöra en av förhållandena påkallad hushållning med förnödenhet av nyss nämnt slag.

3 § allmänna förfogandelagen ger möjlighet att tvinga ägare eller innehavare av förnödenhet att avstå denna till kronan eller annan, därvid han även kan åläggas att ombesörja viss beredning av förnödenhet som avstås. Enligt 4 § kan egendom tagas i anspråk med nyttjanderätt, varvid ägaren eller innehavaren kan bli skyldig att tåla eller vidta vissa åtgärder med egendomen. Såsom förberedelse till föreskrift enligt 3 § kan förbud utfärdas för ägare eller innehavare av viss förnödenhet att förfoga över denna (9 §). 5—8 §§ öppnar möjlighet att ålägga ägare eller innehavare av viss egendom att utföra verksamhet för kronans eller annans räkning. Denna verksamhet avser frambringande av förnödenhet, som kan utvinnas från fastighet eller gruva, produktion och beredning m. m. av förnödenhet vid fabrik eller dylik anläggning, lagring av förnödenhet i lageranläggning samt forsling medelst olika transportmedel.

De väsentliga ransoneringsbestämmelserna återfinnes i 2 § allmänna ransoneringslagen. Enligt denna paragraf kan handelsreglering och användningsreglering föreskrivas. Handelsreglering införes genom föreskrift att viss förnödenhet må saluhållas, utbjudas mot vederlag, överlätas eller förvärvas allenast i viss ordning eller på vissa villkor. Användningen av förnödenhet regleras genom föreskrift att förnödenheten må användas allenast för vissa ändamål, på vissa villkor eller med viss begränsning. Enligt paragrafen kan också förbud utfärdas att under viss tid sälja förnödenhet. Med stöd av 3 § kan utövande av viss näring förbehållas näringsidkare, som erhållit särskild auktorisation. Föreskrift härom får dock meddelas blott då det är oundgängligen erforderligt för att ernå en tillfredsställande kontroll av införd ransoneringsreglering eller, om särskilda skäl föreligger, då det erfordras för hushållning med viss förnödenhet. 4 § ger möjlighet att — i syfte att tillgodose behov av förnödenhet — utjämna prisskillnader mellan importvaror av samma eller likartat slag eller mellan importvaror och inom riket tillverkade varor av samma eller likartat slag. Utjämningen sker genom att clearingavgifter lägges på vissa varor och clearingbidrag utgår för andra.

5 § medger rätt att belägga exportvara med prisutjämningsavgift i syfte att tillgodose behov av varan.

Förhållandena är för närvarande sådana att betydande fara föreligger för knapphet på flytande bränsle och drivmedel. Detta kan i sin tur medföra återverkningar på bränsleförsörjningen i stort. Det utrikespolitiska läget inrymmer också risker för en sådan utveckling att knapphet kan uppkomma även på andra förnödenheter av grundläggande betydelse för folkförsörjningen och försvarsberedskapen. Det är därför nödvändigt att myndigheterna äger alla erforderliga befogenheter för att kunna ingripa med tillräcklig snabbhet då så kräves. För att möjliggöra detta måste de bestämmelser i allmänna förfogande- och ransoneringslagarna, som ger sådana befogenheter, snarast sättas i tillämpning. Härför erfordras riksdagens samtycke och detta torde alltså böra skyndsamt inhämtas. Självfallet skall de i lagarna stadgade befogenheterna icke utnyttjas tidigare eller i större omfattning än förhållandena med nödvändighet kräver. Samtycke torde nu lämpligen böra begäras för tiden t. o. m. den 30 juni 1957.

Därest ingripanden blir nödvändiga och dessa medför kostnader, för vilka anslag ej finns, torde erforderliga anslagsäskanden få göras senare.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte begära

att riksdagen samtycker till att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § tredje stycket allmänna förfogandelagen och 1 § tredje stycket allmänna ransoneringslagen förordnar, att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skall tillämpas tills vidare under tiden till och med den 30 juni 1957.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Rune Lindquist